

(i) Printed Pages : 4

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

8	0	7	3
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	0	3
---	---	---	---

B.Ed. 4th Semester
(2040)

INCLUSIVE SCHOOL (In all Mediums)

Paper-F-4.3

~~Time Allowed : Three Hours~~ [Maximum Marks : 40]

Note: Attempt 50% of Total Questions of Question Paper. Time: 2 Hours
All will carry equal marks. Fraction will be lower digit.

~~marks (4x8 = 32). Unit-V, consisting of short answer type questions, is compulsory (4x2 = 8 marks).-~~

UNIT-I

1. Explain the concept and importance of inclusive school.
2. Give historical perspectives of education of children with diverse needs.

UNIT-II

3. Illustrate physical, social and psychological classification of children with diverse needs.
4. What are learning disabilities? Discuss in detail the educational programme for children with dyscalculia.

UNIT-III

5. Suggest the measures that may help in promoting inclusive education.
6. Discuss in detail the role of administration and community in inclusive school.

UNIT-IV

7. Give a summarized account of the rights of PWDs as endorsed by UNCRPD, 2006.
8. How does RTE 2010 take forward the idea of inclusive education ?
9. Short answer type questions (about 25 words)
  - (a) List barriers in inclusive education.
  - (b) Identification of visual impairment.
  - (c) Computer accessibility in inclusive education.
  - (d) Functions of RCI.

UNIT-V

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- I, II, III, IV और V यूनिट से ही है। यूनिट I, II, III और IV में से एक प्रश्न करें। प्रत्येक के समान अंक (4×8=32) हैं। यूनिट V में तद्युत्तरात्मक प्रकार के प्रश्न अनिवार्य हैं (4×2=8)।

यूनिट-1

1. समावेशी स्कूल की अवधारणा और महत्व को समझाए।
2. विविध आवश्यकताओं वाले बच्चों की शिक्षा का ऐतिहासिक दृष्टिकोण दें।

यूनिट-11

3. विविध आवश्यकताओं वाले बच्चों का शारीरिक, सामाजिक और मनोवैज्ञानिक वर्गीकरण विस्तारित करें।
4. विकलांग अध्यापक क्या है ? डिडक्टिविटी वाले बच्चों के लिए शैक्षिक कार्यक्रम पर विस्तार से चर्चा करें।

यूनिट-III

5. समावेशी शिक्षा को बढ़ावा देने में महत्व करने वाले उपायों का सुझाव दें।
6. समावेशी स्कूल में प्रशासन और समुदाय की भूमिका पर विस्तार से चर्चा करें।
7. यूएन सी.आर.पी.डी. 2006 द्वारा समर्थन के रूप में पी.डब्ल्यू.डी. के अधिकारों का एक संक्षिप्त विवरण दें।
8. आर.टी.ई. 2010 समावेशी शिक्षा के विचार को कैसे आगे ले जाता है ?

यूनिट-IV

यूनिट-V

9. तद्युत्तरात्मक प्रकार के प्रश्न (समयावधि 25 मिनट) :-
  - (क) समावेशी शिक्षा में बाधाओं को एकीकृत करें।
  - (ख) मुख्य शक्ति की पहचान।
  - (ग) समावेशी शिक्षा में कंप्यूटर की सुलभता
  - (घ) RCI के कार्य।

(पंजाबी अक्षर)

ਨੋਟ :- ਯੂਨਿਟਾਂ I, II, III, IV ਅਤੇ V ਵਿੱਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਯੂਨਿਟ I, II, III ਅਤੇ IV ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪੁਸ਼ਟ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ (4×8=32) ਹਨ। ਯੂਨਿਟ-V ਵਿੱਚ ਲਘੂ ਉੱਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਸ਼ਟ ਲਾਚਸੀ ਹਨ (4×2=8)।

ਯੂਨਿਟ-1

1. ਸੰਮਿਲਤ ਸਕੂਲ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
2. ਵਿਭਿੰਨ ਲੱਭਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਿਓ।

ਯੂਨਿਟ—II

3. ਵਿਭਿੰਨ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰਿਤ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
4. ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਅਕਸ਼ਮਤਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ? ਡਿਸਕਲਕੁਲਿਆ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ—III

5. ਉਹਨਾਂ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ ਜੋ ਸੰਮਿਲਤ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
6. ਸੰਮਿਲਤ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ—IV

7. ਯੂ.ਐਨ.ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਡੀ., 2006 ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤ PWDs ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿੱਕ ਸੰਖਿਪਤ ਵਿਵਰਣ ਦਿਓ।
8. ਸੰਮਿਲਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਆਰ.ਟੀ.ਈ., 2010 ਕਿਵੇਂ ਅੱਗੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਯੂਨਿਟ—V

9. ਲਘੁ ਉੱਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ (ਲਗਭਗ 25 ਸ਼ਬਦ) :
(ੳ) ਸੰਮਿਲਤ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਹੁਕਾਵਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ।
(ਅ) ਵਿਸ਼ਟੀਗਤ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ।
(ੲ) ਸੰਮਿਲਤ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਸੁਲਭਤਾ।
(ਸ) ਆਰ.ਸੀ.ਆਈ. ਦੇ ਕੰਮ।